

دوسند قدیم راجع به يك دودمان تاریخی

در تاریخ کشور ما زوایای تاریک و مجهولی موجود است که روشن ساختن آن کار پژوهندگان و کنج کاوان تاریخ و فرهنگ قدیم ماست.

جستجوی اوضاع تاریخ های قدیم قبل الاسلام کاری دشوار است. زیرا برای تحقیق آن کتب و اسناد مکتوبه در نهایت قلت است، و اگر احیاناً سندی بدست آید باید آنرا مغتنم شمرده و در توضیح مطالب تاریخی از آن کار گرفت.

یکی از نکات مجهول تاریخ ما، نامها و اوضاع برخی از دودمانهای قدیم تاریخ وطن است، که گاهی در اثنای مطالعه اسناد کهن بنظر می آیند، و ما میتوانیم که آنرا مرتب و منضبط نموده، نتایجی را از آن بر آوریم.

در حدود دو هزار سال قبل بروزگار سلطنت کوشانیان، در رجال معروف و مقتدر آن عصر، و در ارکان و اعظام دربار کوشانی دودمانی وجود داشت، که آنرا خانواده ماریک یا مریگه میگفتند، و در رسم الخط خروشتی مارگه یا ماریگاست.

راجع باین دودمان دو سند نوشته شده در روزگاران کهن موجود است:

اول سنگ نوشته بزرگ ۲۵ سطری معبد سرخ کوتل بغلان، که سیزده سال قبل بزبان تخاری یعنی دری قدیم و برسم الخط یونانی در حفریات آنجا از زیر زمین بر آمده و اینک در موزه کابل محفوظست. این کتیبه بسال سی ویکم عهد سلطنت کانیشکا یعنی بحدود ۱۶۰ میلادی تعلق میگیرد، که از ترمیم این آتشگاه بنام مادز و نوشاد ذکر رفته و نامهای هیأت ترمیم کنندگان از طرف شاه بگیور (فغفور) لویک بوسر بن شرزوگرگ برای تعمیر مجدد و تهیه آب این پرستش گاه مقرر بودند نیز درین سنگ، نوشته و نقر شده اند.

رئیس این هیأت ترمیم کنندگان کنارنگ نوکر و نزوک نامداشت، که از خاندان ماریگ بود، و وظیفه اش در دستگاه دولتی (فری استار آب) یعنی آمر آب رسانی و میر آبی بود.

با نام این شخص که دوبار درین کتیبه آمده، کلمات کنارینگ ماریگ ذکر رفته که یکی منصب دودمانی و دوم نام محض خانوادگی است، و ازینرو ما يك خانواده را در سازمان دولتی کوشانی شناخته ایم که آتشکده نوشاد بغلان و مادز یعنی حصار بزرگ آنرا ترمیم کرده بود، و درین کتیبه گوید که این مادز را نخستین بادشاه بزرگ نامور کانیشکا بنام بگ لنگ یعنی آتش گاه خدای ساخته بود.

این سند قدیم را ما در باره خاندان ماریگ سیزده سال قبل بدست آورده ایم ولی يك قرن قبل هنگامیکه دانشمندان غربی ظرف بزرگ دارای نوشته را در خوات وردگ یافته و آنرا خوانده اند، در آن کتیبه که اکنون

در موزه برتانیه است، نیز ذکری از همین دودمان ماریگ شده بود، و محقق فرانسوی موسیو مریک نخستین بار بر بربط این نام فامیلی در دو کتیبه رای داد و گفت که در اسناد نیه نیز کلمه ماریگ بحیث اسم و علم موجود است.

کتیبه خوات وردگ در عصر هوویشکا پسر کانیشکا متوفی ۱۸۲م نوشته و نقر شده، و دران نام دو برادر از همین خاندان ماریگ ذکر رفته، که معبد خوات وردگ را ساخته اند.

ترجمه کتیبه خوات وردگ چنین است:

در سنه ۵۱ عهد کانیشکا در عصر هوویشکا بتاریخ ۱۵ ماه ارته می زیوس (یونانی) یکی از خاندان ماریگا که نامش واگره ماریگا پسر کمه گویا، برادر هشتمه ماریگا بود، این معبد را در خووادا بنام معبد واگره ماریگا ساخت"

از مضامین این دو سند کهن سال تاریخی که اینک بر سنگهای نبشته موجود اند و روزگار نتوانسته که آنرا بزداید و یا محو و نابود سازد چنین پدید می آید که دودمان ماریگ، مردم خیر و مقتدری بودند که در تعمیر و ترمیم معابد دست داشتند. و دارای مناسب عسکری و اداری کشوری هم بوده اند.

از مطالعه این دو کتیبه تاریخی اکنون ما چهار نفر را ازین خاندان قدیم شناخته ایم:

۱. نوکونز وک کنارنگ ماریگ رئیس هیأت ترمیم نوشاد بغلان و فری استار آب از طرف شاه، و بفرمان خدای (شهنشاه) در حدود ۱۶۰م.

۲. واگره ماریگ موسس معبد خوات وردگ در حدود ۱۸۰م.

۳. برادر وی هشتمه ماریگ در حدود همان ۱۸۰م.

۴. پدر این دو برادر کمه گویا در حدود ۱۰۰م.

علاوه در شناسائی این چهار نفر از یک خاندان بزرگ قدیم، از دو کتیبه بغلان و وردگ نتایج فرهنگی و ادبی دیگری را هم گرفته میتوانیم:

اول: اینکه در قرن اول و دوم میلادی دو رسم الخط یونانی و خروشتی مقارن همدیگر در افغانستان متداول بود. زیرا کتیبه بغلان به خط یونانی است ولی بیست سال بعد کتیبه وردگ برسم الخط خروشتی نوشته شده.

دوم: در همین عصر سلف زبان دری یعنی تخاری کوشانی در شمال هندوکش زنده بود، در حالیکه السنه دیگری هم در همین عصر رواج داشتند.

سوم: در باره آیین و دین نیز آزادی بنظر می آید، در حالیکه در نوشاد بغلان معبد آتش مقدس بنام (ایر= اور) فروزان است و تعمیر و ترمیم مری شود، بیست سال بعد در وردگ معبد واگره ماریگ از طرف همان خاندان بیادگار ساکیامونی (بودا) بنا افکنده می شود.

چهارم: نوشتن کتیبه ها و گذاشتن یادگارها، پختگی تهذیب و نضج فرهنگی آن عصر را میرساند.

پنجم : در معبد بغلان تاریخ نیسان ماه رومی و بابلی نوشته شده، در حالیکه در کتیبه خوات نام ماه یونانی مذکور است، و ازین پدید می آید که این سرزمین ملتقای فرهنگهای مختلفه باستانی بود.